

I POMETNUĆE (ABORTUS) I ISPOVJEDNIK

Neka gospođa imala je jednoga sina, a na razne načine kroz svoj život pometnula je 18 djece. Dogodi se da joj je umro taj sin u 25. godini života. Ona počne očajati. U tome stanju, po sreći božjoj, dirne je Božja milost. I ispovjedi se poslije 25 godina. U ispovijedi prizna svoja pometnuća. Ispovjednika to malo potreslo i iznenadilo, pa će njoj: »Gospođo, to su vrlo veliki grijesi i ja Vas ne mogu odriješiti, nego morate poći biskupu.« Uzalud ga je gospođa molila da je odriješi, jer je očajna. On ustrajao kod svoje, a ona se očajna udaljila od ispovijedaonice.

Kasnije je ispovjednik pitao za savjet drugoga svećenika, a ovaj mu je odgovorio: »Zlo si učinio; danas malo kada a da uza svu rezervaciju ne možeš odmah odriješiti grešnika. Osobito od grijeha abortusa, o kojem Rossino kaže: 'da je ta rezervacija pometnuća tako pravno udešena da joj je lako uteći'. Pače izričito isti pisac kaže i ovo: »Priznajem da je izopćenje rezervirano biskupu radi abortusa jedna od vrlo rijetkih crkvenih kazni koje bi bile u snazi protiv laika.«¹

Kako je danas, nažalost, pometnuće vrlo učestalo, to je važno znati kako će ispovjednici postupiti u ispovijedaonici s ovakvim grešnicima.

To ćemo pitanje raspraviti u nekoliko točaka:

I Što je pometnuće?

II Kada se upada u izopćenje radi pometnuća?

III Kako se može dobiti odriješenje?

IV Ad casum

ODGOVOR

Ad I — Pometnuće (abortus), ukoliko je prekršaj protiv naravnog prava, jest svako djelo kojim se prekida klica života koja nije još došla na svijet. Ovdje imamo grijeh (peccatum) pometnuća. Takvo pometnuće imamo i tada kada se plod ubije u majci ili otruje pa dijete iziđe ili se izvadi mrtvo vani iz majke. Ovo je pometnuće u širem smislu riječi. Ali imamo pometnuće u užem smislu u kojem ga moralisti označuju: »Pometnuće živoga ljudskoga ploda koji sam o sebi ne može živjeti.«²

Ovakvo pometnuće može biti naravno ili slučajno (abortus naturalis vel casualis) koje nastupa iz naravnih uzroka bez sudjelovanja ljudske volje, kao kad se žena za potresa ili slična teška udesa prepone, pa od unutarnjih muka dijete se više ne može zadržati u maternici nego samo iziđe vani.

Imamo pometnuće i vještačko (abortus artificialis) izvedeno ljudskom vještinom i voljom: žena popije neke pilule koje učine da se plod pometne.

Ovo vještačko pometnuće dijeli se na izravno ili upravno (abortus

1. ROSSINO, »Aborto e problemi connessi« — **Perfice Mumus** — Torino, aprile 1964. str. 215.

2. »Eiectio fetus humani vivi et non vitalis« — ROSSINO, n. dj. str. 210.

directus), kada je prvotna svrha da se pomodne neželjeni plod iz majčine utrobe; kao kada žena pilulama izbaci plod, jer neće da ima više djece. A ima i pomodne neizravno ili neupravno (abortus indirectus) npr. ako se je zatrovala ženi maternica, pa da se spasi život majci, izvadi se cijela maternica, iako je u maternici živi plod.

Naš slučaj promatra baš izravno ili upravno pomodne, koje opet može biti krivično (abortus criminalis), kada se s nakanom izbaci plod jer ga majka ne želi i hoće da ga se riješi; a imamo i liječničko pomodne (abortus therapeuticus), u kojem se po liječničkom mišljenju plod mora odstraniti jer će nadoći smrt majke i ploda, ako se plod ne odstrani.³ Ovaj slučaj biva ako je dijete jako i veliko, a prohod iz majke tijesan pa plod ne može izići, nego bi uginulo u majci, a od toga bi i majka umrla od otrovanja. Ovo je terapeutsko pomodne u prvotnome svome obliku. Kasnije je ljudska zloća još proširila granice takva terapeutskog pomodne pa se danas slobodno izvršavaju terapeutska pomodne, ako ih zatraže »eugeničke«, »higijenske« pa i socijalne indikacije majke. Kroz ove indikacije prokradu se često i mnoga čisto krivična pomodne.

Zloća pomodne jest očevidna. Pomodne u širem smislu jest feticid, a to znači: izvršiti homocidij zabranjen Božjom zapovijedi: »Ne ubij!« U užem smislu pomodne je jednako homocidij, iako malo prikriven: ne dati čovjeku jesti da umre od gladi ista je stvar kao da ga se nožem zakolje.⁴

Ad II — U našem slučaju uzimljemo u obzir upravno pomodne i to uglavnom krivično (abortus criminalis), jer je baš na ovaj bačena crkvena kazna izopćenja, koju može dignuti sam biskup. Kan. 2350. § 1 izričito kaže: »Koji prave pomodne, upadaju, ne izuzimajući ni majku, ako slijedi pomodne, u izopćenje, pridržano biskupu.«

Ne spada pod ovu kaznu svako pomodne nego samo ono u užem smislu, i to upravno, i redovito samo krivično. A ovo, kako rekosmo, moralisti označuju: »Pomodne (pobačaj) živoga ljudskog ploda, koji ne može sam o sebi živjeti.«

Da doznamo kada pomodne nije samo grijeh (peccatum) nego i zločin (delictum), koji je udaren kaznom izopćenja, treba promotriti više okolnosti i dobro analizirati definiciju. Da to pomodne bude zločin (delictum) treba da bude:

1. »**Pomodne živoga ljudskoga ploda**«. — Plod mora biti izbačen iz svoje naravne kolijevke u koju ga je priroda položila. Ta kolijevka zove se »amnium« koji je uz plod pun tekućine koja hrani dijete. Nije važno pitanje, je li fetus animatus ili ne. Danas je općenito mišljenje da je fetus animatus u prvom času začetka dok su u starija doba držali da to biva kod muškaraca poslije 40 dana, a kod ženskih poslije 80 dana iza začeća. Kad i ne bi bilo sigurno da je fetus animatus (tj. u nj ulivena besmrtna duša) u času začetka, ovdje ne vrijedi probabilizam, jer se radi de iure tertii (o životu djeteta) te se ne smije ubiti ono za koje je velika vjerojatnost da je čovjek.⁵ Plod mora iz majke biti izvučen živ, a ne mrtav tj. ubijen ili rasječen kao kod embriotomije, gdje se plod izvadi mrtav. U ovakvom slučaju nemamo pomodne (abortus) nego čedomorstvo (feticidium).

3. JORIO, *Theologia Moralls*, 3 vol. Neapoli, 1954. — II. br. 179.

4. JORIO, n. dj. II. br. 182.

5. JORIO, n. dj. II. br. 182.

Iako je ovo vrlo veliki grijeh, puno teži nego li pometnuće, ipak juridički nije zločin (delictum) koji bi bio kažnjen u kan. 2350. i rezerviran za odriješjenje biskupu.⁶

2. Koji ne može sam o sebi živjeti. — Da pometnuće bude rezervirano plod mora izići živ iz utrobe majke, ali kasnije ne može živjeti sam o sebi (non vitalis). To znači da ne može živjeti van majke. Ovo redovito biva do 7. mjeseca poslije začetka. Ima slučajeva gdje vješti ginekolozi u »inkubatorima« mogu spasiti život djeteta, koje je izišlo iz majke i nešto poslije 6 mjeseci. Ako to uspije i djetetu se spasi život i poslije 6. mjeseca, tada ni to nije zapravo rezervirano pometnuće.⁷

Ako plod izmetne poslije 7. mjeseca, tada se ne izvršava uvjet »non vitalis«, jer poslije toga roka fetus je »vitalis« tj. može živjeti izvan majke, pa taman slučajno koje dijete i umrlo malo poslije ishoda iz majke. Pometnuće poslije 7. mjeseca nije pravi »abortus«, nego »acceleratio partus«, pa ni ovo ne spada pod cenzuru kan. 2350.⁸

3. Ako je uslijedio učinak. — Pravo »pometnuće ploda« biva kada dijete uistinu iziđe živo iz majke. Ovo je izričito uvjetovano kan. 2350. gdje se kaže »effectu secuto«. Važan je i ovaj uvjet po kojem nema pometnuća, ako plod nije, i to sigurno, izišao iz majke; ili ako je nešto izišlo, za što se ne zna je li bio živi plod ili kakva neživa materija (mola). Pače nije pometnuće, ako i sama majka nije sigurna da li joj je uzeta pilula u svrhu pometnuća samo uspostavila novu menstruaciju ili je ta menstruacija sa sobom izbacila i klicu života. Svaka ozbiljna sumnja, je li bilo pravo pometnuće, čini da se ne izvrši »effectu secuto« i dosljedno se ne upadne pod udar kazne.⁹

Mnoga pometnuća, a još više pokušaji pometnuća, uteći će ispod cenzure zahvaljujući ovom uvjetu »effectu secuto«.

Radi toga raznovrsni pokušaji da se žene oslobode neželjenog ploda, ako nije uslijedio učinak, ne upadaju pod kaznu, iako su ti pokušaji smrtni grijeh, ukoliko nose sa sobom želju i nakanu pometnuća.

4. Koji prave pometnuće, — ne izuzevši ni majku. — To su svi oni koji s nakanom da se izvedu pometnuće nešto djelotvorno čine. Takvi su: liječnici, koji vrše čin; apotekari koji daju lijek, (prosti službenici i radnici u ljekarni koji moraju izdavati lijekove ne ulaze pod cenzuru). Ovdje spadaju i oni koji naređuju ženi pometnuće; pače i koji savjetuju, ako je savjet prvotno uplivao (causa motiva) na odluku majke da izvrši pometnuće.

Pače upadaju i oni koji preko drugih izvode svoju nakanu pometnuća.

Ovdje ne ulaze oni koji izvedu pometnuće bez nakane, kao npr. kada brat od ljutine udari sestru nogom jer je vanbračno začela dijete, pa sestra pometne plod uslijed udara nogom. Ne upadaju ni oni čiji je upliv na pometnuće bio sporedan (causa impulsiva); pače ni oni koji sumnjaju jesu li bili prvotni uzrok pometnuća.

Nekoć su moralisti oslobađali majku od te kazne. Danas Crkveni Zakonik uključuje i majku,¹⁰ osim da je pometnuće izvela radi velikog straha iz-

6. ROSSINO, n. mj. str. 211.

7. LOJANO, *Institutiones Theologiae Moralis* — Taurini — 1935, 11 br. 389.

8. JORIO, n. dj. br. 179.

9. ROSSINO, n. mj. str. 211.

10. NOLDIN, *De Censuris* — Oeniponte, 1957. br. 91.

vanjske sile, ali ne od samoga unutarnjeg straha koji bi bio kod neudate djevojke kada bi se bojala da je roditelji ne otjeraju od kuće.

Pod ovu kaznu upadaju sva prava, krivična pometnuća; ali upadaju i terapeutička, barem ona šira, tako zvana »krivična«. Neki su moralisti mislili da pometnuće ploda, koje izvadi liječnik da spasi život majke, ne bi bilo pravo pometnuće jer mu nije bila prvotna svrha ubiti dijete, nego spasiti majku. Ovo mišljenje nije sigurno probabilno; ali jer ima neku mjeru prividnosti dobra može se primučati kod liječnika koji su mnogo puta in bona fide, koja ih ispričava i od velikog grijeha i od kazne, jer im se čini »klinički absurd«: pustiti da poginu dvoje, a može se spasiti barem jedno.¹¹

Ad III. — Odrješenje od pometnuća može se dobiti na više načina:

1. — Najprije treba ispitati je li pokornik znao ne samo da je pometnuće grijeh, nego da ga ne može odriješiti nego samo biskup. Mnogi i mnogi pokornici znadu da je grijeh, a o cenzuri ne znaju ništa. U ovom slučaju nisu ni upali u cenzuru, pa svaki svećenik može od grijeha, uz pokajanje i odluku, odriješiti.

Da upadne u cenzuru pokornik mora biti »contumax«, a taj je onaj koji griješi, iako zna da je grijeh udaren cenzurom (kan. 2242 § 2). Ovu tvrdokornost Noldin označuje ovako: »Ako se radi o cenzuri latae sententiae, onaj je tvrdokoran koji je prekršio zakon ili zapovijed a znao je da mu je pridodana kazna latae sententiae«.¹²

2. — Neka ispovjednik ima na pameti, ako je on redovnik svećanih zavjeta da sam ima ovlaštenje da odriješuje od cenzura biskupu po crkvenom pravu rezerviranih. — Ovo izričito piše isti Noldin: »Redovnici svećanih zavjeta (regulares) imaju vlast odriješivati od izopćenja Ordinariju rezerviranih. Prije konstitucije »Apostolicae Sedis« imali su vlast odriješavati od svih cenzura. Konstitucija »Apostolicae Sedis« digla im je vlast odriješivati od cenzura Papi rezerviranih, ali im nije digla vlast odriješivati od biskupovih«.¹³

3 a) — Po kan. 2350 § 1. zločin pometnuća rezerviran je Ordinariju. Za svjetovne osobe i redovnike (ne izuzete) to je biskup, a za redovnike izuzete njihov viši poglavar.

Pokornik se ima uputiti biskupu ili odnosnom poglavaru. Ako je pokorniku teško ići biskupu, onda pokornik napiše pismo i upravi ga bez potpisa preko ispovjednika biskupu, da ovaj udijeli tu vlast ispovjedniku i dade mu upute, kako će s pokornikom postupiti i kakvu mu pokoru dati. Još je zgodnije za duše, da ispovjednik sam napiše pismo, jer obično pokornik to neće znati, a niti moći rukopisno, a da se ne otkrije tko je pisao.

b) — Ako je pokornik na času smrti, može ga odriješiti bilo koji svećenik (kan. 882).

c) — U hitnim slučajevima može odriješiti svaki svećenik dajući naredbu pokorniku da se kroz mjesec dana preko ispovjednika obrati biskupu i da stoji na biskupovim odredbama (kan. 2254 § 1).

Ovo biva tada kada se cenzura ne može izvršiti bez pogibelji velike sa-blazni ili osramoćenja ili ako je teško pokorniku čekati dok biskup dade

11. ROSSINO, n. mj. — 1964 str. 213.

12. NOLDIN, n. dj. br. 6.

13. NOLDIN, n. dj. br. 93. **Observes.**

odgovor. Ovo se dogodi češće van sjedišta biskupova nego li u gradu gdje biskup stanuje.¹⁴

Može se dogoditi da gospođa koja se nije ispovijedila ima 25 godina za dugo se ne povrati na ispovijed, ako joj se ne da odriješene. Ili na pr. cijela kuća zna da je pošla na ispovijed — pa se povrati neispovijedena i nepričeščena; ili joj je teško vratiti se kući bez duhovnog mira, koji je izgubila ima više godina. Sve ovo mogu biti razlozi da se je odmah od grijeha odriješiti. Jorio to specijalno ističe: »Ili je grešniku teško ostati u smrtnom grijehu za jedan dan, pače za nekoliko sati. Pače može ispovjednik u pokorniku uzbuditi sve jače pokajanje u kojemu će pokornik osjetiti veću potrebu odriješnja.«¹⁵ Isto kaže i Rossino koji piše: »Ova žurnost jest blizu vazda.«¹⁶

d) Može se dogoditi i ovo: za vrijeme misija jedan je propovjednik jače djelovao na grešnika. Ovaj se ispovijedi kod misionara koji će poći i nikada se više vratiti. Tada ispovjednik može odriješiti pokornika od bilo koje cenzure i dati mu primjerenu pokoru, pa da se ne treba obraćati ni biskupu ni sv. Penitencijeriji. (kan. 2254 § 3) — Ova pokora mora biti »gravis et diuturna« — ova duljina je relativna: treba narediti koje dobro djelo da se izvrši svaki dan za jedan ili dva mjeseca; ili sedmično djelo za šest mjeseci.¹⁷ Rossino ovakvu pokoru izriče ovako: »slušati Misu svake nedjelje za dva mjeseca, ili jednu Misu mjesečno kroz tri ili četiri mjeseca.«¹⁸

Vidite, kako je Crkva, široka i milosrdna kada se radi o obraćenju i spašenju pa i jednog grješnika.

Ad IV. — Ispovjednik je pogriješio. Morao je ispitati, je li znala za kaznu: morao je pomisliti je li redovnik i može li sam odriješiti; morao je znati da će grešniku, koji traži nepoznata ispovjednika, biti teško ići k biskupu pa opet doći k njemu da primi »mandata«. U svim ovim okolnostima mogao je sam odriješiti.

Ili, najmanje, mogao je odriješiti odmah da je ne razočara i iskoristi čas obraćenja i onda se obratiti sam pismeno biskupu da primi i priopći pokorniku upute. U tome slučaju imao je raspitati od tih 18 pometnuća, koliko ih je bilo pravih pometnuća. Ako ih je bilo više morao je laganim i lijepim riječima ispitati koliko je tih pometnuća bilo, jer po kan. 2244 § 2 30: koliko je bilo delikata toliko je bilo izopćenja, i za svako se mora dobiti ovlast odriješnja.

Ispovjednik mora štoviše pomoći grešniku u duhovnoj nevolji da se što lakše oslobodi od grijeha pa onda čini pokoru i živi pravim kršćanskim životom.

Karlo Nola

II MATERIJALNI GRIJEH NIJE NESTO INDIFERENTNO

Te je riječi izrekao Pijo XII. Vrlo su važne. Materijalni grijeh predstavlja najraširenije područje grešnosti. Neodgovorna neznanja, prisilni »ispadi«, neprisebnost pri činu itd. zapliću nas u mrežu materijalnih grijeha. Što treba o njima misliti sa strogo moralnog gledišta? Neki teolog piše da nije

14. NOLDIN, n. dj. br. 30.

15. JORIO, n. dj. br. 495.

16. ROSSINO, n. mj. str. 215.

17. NOLDIN, n. dj. III br. 303.

18. ROSSINO n. mj. str. 215.